כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת חקת ■ ל' סיון ה'תשע"ט ■ 03.07.2019 ■ גליון מס' 538

תפוצה לכל קהילות ישראל

מהי מנהיגות אמיתית?

/ הרב יוסף ש. גרליצקי, רב מרכז תל-אביב

בימים אלו של חוסר וודאות מדיני ופוליטי, בין מערכת בחירות מתישה ומאובקת לזו שאחריה, עולה פעמים רבות השאלה - מהי מנהיגות? מי הוא מנהיג אמיתי?

בתקופה זו אנו קוראים בבתי-הכנסת מידי שבוע את פרשיות ספר 'במדבר', העוסקות רבות במנהיג היהודי הגדול - משה רבינו. הניסיונות והמשברים הקשים שהיה עליו לצלוח כדי להנהיג את ארץ ישראל עד לכניסתם אל הארץ המובטחת.

מה הוא סוד מנהיגותו הדגולה של משה רבינו? ביטחון עצמי וכריזמה? ריטוריקה וכוח שכנוע? הערצה עיוורת של המון העם?

עיון קל בספר הספרים מלמד שלא זה ולא זה. משה רבינו היה כבד פה וכבד לשון; "והאיש משה עניו מכל האדם אשר על פני האדמה"; וגם שבטי ישראל לא עשו לו 'חיים קלים'. ההלצה היהודית אומרת: מפני מה אומרים בחופה 'הרי את מקודשת לי כדת משה וישראל?' - כדי להזכיר לזוג הצעיר שמשה רבינו ועם ישראל במשך ארבעים שנה לא הסתדרו ובכל זאת נשארו ביחד...

כולנו מכירים את 'מבחן המנהיגות' שנערך למשה רבינו לפני שהתמנה כמנהיג ב'סנה הבוער'. כאשר משה הרועה רץ דרך ארוכה אחרי גדי קטן כדי להשיבו אל הצאן, ובכך הוכיח את מסירותו למען כל אחד ואחד. זהו המנהיג האמיתי שאינו מוותר על אף אחד מתוך רבים. אך אין זו רק אהבה ומסירות, הרבה יותר מכך: זוהי **הבעת אמון**.

מנהיג אמיתי הוא מי שמאמין באמת בכל אחד ואחת מבני עמו, **שאי-אפשר בלעדיהם**, שכל אחד מהם הוא חשוב ומשפיע ומביא את כוחו וכישוריו הייחודיים למען כולם. כשתלמידו של משה נזעק בבהלה שקמים 'מתחרים' למעלתו הרוחנית של משה, עונה לו משה "המקנא אתה לי? ומי ייתן כל עם ה' נביאים, כי יתן ה' את רוחו עליהם!" (במדבר יא, כט). אדרבה, זוהי המטרה והשאיפה - שכולם ייקחו אחריות, שכל אחד ישפיע לטובה וירומם את רוחו של העם.

משה רבינו טיפח את תודעת המנהיגות בקרב העם כולו. לכל אחד יש תפקיד ומשימה מיוחדת משלו, שאף אחד לא יוכל לבצעה במקומו. כל אחד חשוב לכולם, עצם היותו יחד עימנו הוא הכרחי עבורנו, הכרחי עבור העולם כולו.

לדוגמא מאלפת של מנהיגות כזו זכינו בדורנו. בימים אלו, בתאריך ג' תמוז, מציין העם היהודי את יום ההילולא העשרים וחמש של **הרבי מליובאוויטש**. מדהים להיווכח שגם אחרי עשרים וחמש שנה ממשיכה מנהיגותו והשפעתו לגדול ולהתעצם, אישיותו המאירה והמופלאה מגיעה ונוגעת בכל יהודי ממש, ללא גוזמא, בכל מקום בעולם.

אין זו רק המסירות והאהבה האינסופית שרחש הרבי לכל יהודי בעולם; לא רק מתוך חיבה ודאגה עמוקה לכל יהודי עמד הרבי משך שעות על רגליו לקבל רבבות יהודים במאור פנים; זוהי האמונה המוחלטת של הרבי בפוטנציאל ובכוח האדיר הטמון בכל יהודי, כל איש ואשה, כל קשיש וכל ילד, להשפיע על העולם כולו.

כאשר נשאל פעם הרבי על ידי צעירים יהודיים סקרנים, ילידי ארה"ב, האם בכוחו לחולל ניסים ומופתים, השיב להם הרבי "בוודאי, בדיוק כשם שגם אתם יכולים לחולל מופתים. לא רק יכולים, חייבים! 'מופת' משמעותו ניצחון הרוחניות על טבע העולם. וזה בדיוק תפקידכם". הדברים נאמרו בחיוך, אך לא בהומור. הרבי האמין באמת ובתמים בכוחו האינסופי של כל יהודי לחולל מהפכה רוחנית סביבו.

הרבי מעולם לא התייאש מאף יהודי, גם זה הנראה המרוחק ביותר, או אף המתרים ביותר, שגם הוא

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

בארה של מרים
המשפחה היהודית היא הערובה המבטיחה ביותר את קיומו של עם ישראל בכל גלגוליו, על כן בבואם למצרים מציינת התורה...
המשך בעמי 2

מיתת צדיקים
לאחר שלושים ושמונה שנים של נדודים מאז חטא המרגלים, נפרדים עם ישראל בפרשתנו משני עמודי התווך של ישראל...
המשך בעמי 3

לשון הרע על גודל מספר המשקפיים?
בפרשתנו פרשת חוקת (במדבר כ"א, ז') כתוב: ויבא העם אל משה ויאמרו חטאנו כי דברנו בה' ובך התפלל אל ה' ויסר מעלינו...
המשך בעמי 4

שוויית קיץ
אנו מתכננים לעבור דירה אי"ה בחופשה הגדולה ומכיוון שכך יש לנו כמה שאלות בהלכות מזוזה...
המשך בעמי 5

סיפור לשבת
הגר"ע יוסף: גאון בהתמדה
בתלמוד תורה, עת השתובבו חבריו ופרקו את מרצם במשחקים, היה הילד עובדיה יוסף יושב ושוקד על תלמודו...
המשך בעמי 7

שביבים
■ שאלת חלום של תוספות יום טוב
■ כפית טשולנט הביאה ישועות
המשך בעמי 9

בסופו של דבר ימלא את ייעודו, יגשים את המשימה שהעניק לו בורא העולם, יאיר וישפיע על סביבתו, שכניו וחבריו, ויהפוך אף אותם לנרות מאירים. כאשר יהודי בודד באי טסמניה בקצה העולם כתב לרבי ביאוש על בדידותו ומצבו העגום וחתם את המכתב ב"יהודי קטן מטסמניה", ענה לו הרבי - "יהודי קטן?! הרי אתה בן אברהם יצחק ויעקב!"

זהו סוד השליחות החב"דית, זהו סודם של ה'בתי-חב"ד' בכל מקום בארץ ובעולם, וזהו סוד מנהיגותו של הרבי: **האמון המלא בכל יהודי**, שיש בו את הכוח הבלתי-מוגבל, לא רק לנצח את הבעיות והאתגרים האישיים שלו, אלא אף להיות מנהיג המסייע לכל סביבתו להתגבר ולחולל מפנה לטובה בעולם כולו.

ד"ר יונתן סאקס, רבה הראשי של בריטניה, הוגה מפורסם ומרצה עולמי מבוקש, היה בקשר קרוב עם הרבי משך עשרות שנים, למעשה הרבי הוא זה שהתווה את דרכו להפוך לרב ומנהיג יהודי.

הוא סיכם פעם בנאומו את מנהיגותו של הרבי במילים אלו: "רבים מדברים בהתפעלות על כך שלרבי היו תלמידים כאלו, המוכנים ללכת בהוראתו ובהשראתו לכל מקום בעולם להפיץ יהדות במסירות נפש. הם רואים בכך את גדלותו של הרבי ש'יצר' חסידים כאלו. אך אין זה נכון. הרבי כלל לא יצר תלמידים או חסידים. **הרבי יצר מנהיגים!**"

כולנו, כל אחד מאיתנו, בני ובנות ישראל, מנהיגים. כל אחד בתחומו ובכישוריו הייחודיים רק לו. על כל אחד מוטלת אחריות מנהיגותית שאיש לא יעשה במקומו, לחבר אנשים למורשתם ולנשמתם, להאיר סביב באור התורה והמצוה, להביא לעולם גאולה אמיתית. הרבי מאמין בנו, מלמד אותנו, מצפה מאיתנו וקורא לנו - "קחו עליכם את האחריות! היו מנהיגים"!

(מתוך גיליון 'ופרצת' היו"ל על-ידי מרכז חב"ד בתל-אביב ומופץ בכל רחבי העיר)

בארה של מרים

/ הרב יעקב הלוי פילבר

המשפחה היהודית היא הערובה המבטיחה ביותר את קיומו של עם ישראל בכל גלגוליו, על כן בבואם למצרים מציינת התורה: "איש וביתו באו". וכשפרעה שואל את משה מי ומי ההולכים? אומר לו משה: "בנערינו ובזקננו נלך בבנינו ובנותינו". אין חירות ליחיד ולאומה כשהמשפחה הרוסה, ומפני זה כשנדרשנו לעשות זכר לגאולת מצרים נצטווינו להקריב לא קרבן יחיד ולא קרבן ציבור אלא "ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית", כדי להדגיש את גורם המשפחה בנס הפסח. (גם בפרסום נס חנוכה המצווה היא "נר איש וביתו" מאותה הסיבה עיין הסבר זה בעין אי"ה שם). את חשיבות שלמות המשפחה כגורם המבטיח את הגאולה הבינה מרים כבר בילדותה ומאז הקדישה את פעילותה לדאגה ושמירה על שלמות המשפחה ותקינות הזוגיות. ארבע פעמים אנו פוגשים את מרים בפרשיות התורה: האחת בלידת משה, השניה לאחר קריעת ים סוף, השלישית כשדיברה במשה והרביעית במותה. האם יש מכנה משותף לארבעת האירועים הללו? כשאנו בוחנים כל מקרה ומקרה אנו מבחינים בהם מכנה משותף והוא "המשפחה היהודית". על המקרה הראשון נאמר: "וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי" ואמרו על כך במדרש (רש"י הביאו בפירושו) שהאיש הוא עמרם ובת לוי היא יוכבד אשתו, ועמרם גירש אותה מפני גזירת פרעה להמית את הבנים וחזר ולקחה, וזהו "וילך", שהלך בעצת בתו (מרים) שאמרה לו: גזירתך קשה משל פרעה, אם פרעה גזר על הזכרים אתה גזרת גם על הנקבות. כל כך חשובה למרים שלמות המשפחה היהודית שהיא עומדת אפילו כנגד אביה ומוכיחה אותו להחזיר את אשתו. אחרי קריעת ים סוף מופיעה מרים בפעם השנייה ככתוב: "ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה ותצאנה כל הנשים אחריה בתופים ובמחולות". אמנם אין כאן קשר ישיר לענין המשפחה, אבל "קריעת ים סוף" קשור באופן רעיוני לבנין המשפחה כמו שאמרו חז"ל [סנהדרין כב א]: "קשה לזווגן כקריעת ים סוף". ולכן אפשר להבין שמרים יצאה במחולות כשקריעת הים יצאה אל הפועל. במקרה השלישי כשדיברה מרים במשה יש כבר קשר ישיר לדאגתה של מרים לשלמות המשפחה, ככתוב: "ותדבר מרים במשה על אודות האשה הכושית אשר לקח" ופרש"י שם: "על אודות גירושיה" - "ומנין היתה יודעת מרים שפירש משה מן האשה? מרים היתה בצד צפורה (אשת משה) בשעה שנאמר למשה: 'אלדד ומידד מתנבאים במחנה', כיון ששמעה צפורה אמרה: אוי לנשותיהן של אלו אם הם נזקקים לנבואה שיהיו פורשין מנשותיהן כדרך שפירש בעלי ממני, ומשם ידעה מרים. ומרים שחששה שמשה ישמש דוגמא אישית לכל ישראל דבר שיביא לפירוק משפחות קמה והוכיחה את אחיה על כך, ועשתה זאת מתוך דאגה לשלמות המשפחה היהודית. גם המקרה הרביעי של מיתת מרים, גם הוא קשור, אם לא באופן ישיר הרי בעקיפין, לבנין המשפחה בישראל, כמו שמובא בשיר השירים רבה [פ"ד ד"ה תאמי צביה]: "שלושה פרנסים טובים עמדו לישראל ואלו הן: משה, אהרן ומרים, ובזכותם ניתנו להם שלוש מתנות: הבאר, המן וענני הכבוד. המן בזכות משה, הבאר בזכות מרים, בזכות אהרן ענני הכבוד, מתה מרים ופסקה הבאר". והבאר הוא מקום שבו השתדכו אבותינו: אליעזר פגש את רבקה ליצחק על עין המים, יעקב פגש את רחל ליד הבאר וכן משה פגש את בת יתרו ליד הבאר במדין, כך שהבאר מסמלת את הקמת המשפחה ומרים שהיתה עסוקה כל ימיה לחיזוק התא המשפחתי בזכותה זכו ישראל לבאר שליוותה אותם בנדודיהם במדבר.

אלא שיש להקשות מדוע נענשה מרים כשדיברה במשה ולא נענשה כשדיברה כנגד אביה, לכאורה דיבור בת כנגד אבא חמור יותר מדיבור כנגד אח קטן? ואולי ההבדל הוא בסגנון ובצורה: אצל אביה היו דברי מרים בלשון רכה כמו שכתב רש"י: "אמרה מרים

לאביה" ואמירה היא לשון רכה. ואילו אצל משה כתוב "ותדבר", ש"דיבור" הוא לשון קשה. ויותר מזה אפשר לומר: אצל עמרם היתה האמירה בצנעה, בינה לבין אביה, ואילו כאן היא הוכיחה את משה בפרהסיא בפני כל העדה כדי שכולם לא יקחו דוגמא ממשה. [כמו שאמרה הגמרא [סנהדרין קא ב] שירבעם זכה למלכות מפני שהוכיח את שלמה ונענש מפני שהוכיחו ברבים] ומכאן יכולים אנו ללמוד לקח לדורות, שגם אם פועלים לטובת ענין הנוגע לכלל ישראל אין המטרה מקדשת את האמצעים, ואין לעשות זאת בפגיעה בזולת, בפסילה וזלזול. וראיה לדבר מתמר, שכשהוציאוה להישרף היה בבטנה ה"משיח" ואעפ"כ אמרה תמר: יישרף המשיח ובלבד שלא אלבין את יהודה ברבים. גם אנו בפעילות שלנו לקידום פעמי המשיח בדורנו צריכים להיזהר שלא להשתמש באמצעים בלתי מוסריים, גם אם אנו חושבים שיהיה בכך לזרז את התהליך, אלא להקפיד על אמצעים מוסריים. ככתוב [ישעיה פ"א כז]: "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה".

מיתת צדיקים

/ הרב איתמר הרשקו

לאחר שלושים ושמונה שנים של נדודים מאז חטא המרגלים, נפרדים עם ישראל בפרשתנו משני עמודי התווך של ישראל מנהיגי הדור, האח האחות- מרים ואהרון, שזיכו את העם במשך כל שנות המסע בבאר המים ובענני הכבוד.

על מיתת הצדיקים הללו אמרו חז"ל שהיא מכפרת ולכן נסמכה פרשת פרה אדומה למות מרים[1] ופרשת בגדי הכהונה למות אהרון.

שני הפרנסים הטובים הללו נחסרו מישראל דווקא ערב הכניסה לארץ לא בגלל עוונותיהם עצמם, ולכן מיתתם נחשבת כבאה לכפר על הדור כולו.

הראשונה להסתלק מן העולם במיתת נשיקה, הייתה מרים- בחודש הראשון בשנה הארבעים לצאת בני ישראל ממצרים[2].

אחרי חטא המרגלים נגזרה הגזירה על כל ישראל לנדוד במדבר ארבעים שנה[3].

על פי זה, היו אמורים בני ישראל להישאר במדבר עוד שנה עד שיושלמו ארבעים שנה מחטא המרגלים, אלא שמות מרים בתחילת שנת הארבעים כיפרה עליהם שיחשב להם מילוי העונש כבר מחטא העגל[4] ואין הם צריכים יותר למות. לכן כל העדה שחטאה הלכה לה ואלו פרשו לחיים.

בפרה אדומה[5] כמו גם במיתת צדיקים ישנם שני הופכים המופיעים. מצד אחד הפרה מטמאת הטהורים העוסקים בה ומצד שני מטהרת את הטמאים. וכך גם במיתת הצדיקים מצד אחד ישנו איבוד הצדיק, הזכויות שזיכה את העם בהם והטובה שעימו- כמרים שמתה ופסקה הבאר שהייתה בזכותה ומצד שני ישנה הכפרה שבמיתתם.

כאשר מגיעים כל העדה ששרדה את הארבעים שנה האלו עד להר ההר[6] שם נפטר אהרון, הם נחשבים כמי שכולם חיים וקיימים ומוכנים להיכנס לארץ[7]. את השבח הזה הם קבלו גם בזמן פטירת מרים בתחילת אותה שנה, שאף במות מרים נאמר עליהם שזו העדה שפרשה לחיים, אז מדוע התורה שוב מזכירה זאת כאן לפני מה שכיפר אהרון במיתתו?

אהרון נפטר בחדש החמישי- א' באב שבשנת הארבעים. בכל שנה בחודש זה היו בני ישראל שוכבים בקבריהם בליל תשעה באב ופורשים למחרת כל אלו שנשארו חיים[8], ובשנה הזו בחודש בו מת אהרון פרשו כולם לחיים, כיוון שמיתתו כיפרה עליהם שלא יצטרכו למות עוד בדבר גזירת המרגלים[9].

הכפרה של אהרון באה ככפרת בגדי הכהונה, שכן הוא הצליח להגן על חמישה עשר אלף מישראל שהיו אמורים למות באותו החודש כפי שארע בכל שנה, ממש כשם שבגדי הכהונה באים לכפר על האדם ומצילים אותו ממוות לחיים.

בתוך ימי השלושים של אהרון כאשר עם ישראל הבין ששוב אין עליו את גזירת המיתה, כפי שנתבאר להם בליל ט"ו באב, הם שרו שירה של אמונה- שירת הבאר, בה הם ביטאו את עניין תחיית המתים.

למרות שהבאר הייתה עמם כבר ארבעים שנה הם לא ידעו להעריך אותה אלא בהסתלקותה יחד עם מיתת מרים וחזרתה בכוח זכותם של משה ואהרון.

אך רק לאחר מיתת אהרון ומה שפסקו מתי מדבר מלמות הם ידעו להעריך זאת ולשיר שירה על הבאר. ומכיוון שמשה היה אבל בתוך השלושים הוא לא יכל להצטרף עמהם וכך גם לא הצטרף הקב"ה בשירה זו.

למרות זאת זכו ישראל להעלות לדרגה בה הם עצמם נובעים מים חיים בלא צורך במתווך בינם לבין אלוקיהם.

דבר זה משלים את כפרת חטא העגל, אז בקשו ישראל שיעשה להם אלוהים במקום משה האיש שאיננו, וכיום הם הגיעו עד כדי דבקות בה' בלא סיוע מבחוץ.

את העניין הזה הצליחה מרים ללמד במשך כל חייה שהיו חיים של אמונה.

כבר בגיל חמש התנבאה שעתידה אימה להוליד בן שיושיע את ישראל, למרות שמרים נקראה ע"ש המירור, כיוון שמאז שנולדה החל השעבוד הקשה של ישראל במצרים, בתוך כל זה התנבאה שיש ישועה והיא קרובה.

כך היא גם שכנעה את אביה עמרם להשיב את יוכבד אימה, כדי שממנו ילמדו כולם ויחזירו נשותיהן לאחר שגירשום כשם שגירש עמרם את אשתו. וכאשר הושם משה ביאור התייצבה מרים מרחוק לדעה מה יעשה לו, לא כהתייצבות של סקרנות כי אם כנבואה הצופה לרחוק, שרצתה לדעת מה יהיה עם נבואתה.

בכח זה של אמונה חיזקה מרים את הנשים במצרים[10], כשעודדה אותם ללדת לא רק כתומכת לידה כי אם בכל הרצון של ללדת ולהיכנס להריון. על ידי זה זכו ישראל ויצאו ממצרים, בזכות נשים צדקניות שמסרו נפשם להעמיד צבאות במצרים. מכח אותה אמונה הוציאה מרים תופים ומחולות שמובטחת הייתה שיעשה ניסים לישראל בצאתם ממצרים. ויכלה היא לשיר על הים, שירה שהיא רמז לתחיית המתים[11], למרות האסון הגדול שאירע רק כמה ימים קודם במיתת ארבע חמישיות מהעם.

במיתת צדיקים ישנו עוד עניין והוא שכעת ניתן לעמוד יותר על דעתו ולהתקרב אליו, כיוון שאינו מוגבל עוד בגוף. כך ישראל לא עמדו על דעתה של מרים ואמונתה עד סוף ארבעים שנה. רק לאחר מיתת אהרון אנו מוצאים שגם ישראל שרו שירה של תחיית המתים. אז ישיר ישראל- רמז לתחיית המתים, למרות האסון בהילקח מהם אהרון ובעצם ימי בכייתו, לאחר שפסקו מלמות בט"ו באב שרו את שירת הבאר. שכעת הם עמדו על דעת מרים ששרה גם היא על המים.

כך הם גם ימינו אנו לאחר שנות הרעה בימי הגלות והשואה זוכים אנו לומר שירה בכל יום בעצם קיומנו כאן כעם המוכן בכל עת שיערה עליו הרוח ממרומים בתחיית המתים ושיבת ישראל לארצו ארץ החיים- חיים כולכם היום.

1 - "ותמת שם מרים"- למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה לומר לך כמו שפרה אדומה מכפרת אף מיתת צדיקים מכפרת- רש"י במדבר כ, א
2 - "ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר צין בחדש הראשון... ותמת שם מרים ותקבר שם" (שם), ופרש"י עדה שלימה שכבר מתו מתי מדבר ואלו פרשו לחיים
3 - "...העדה הרעה אשר המה מלינים עלי את תלונות בני ישראל, במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום יום לשנה". שם יד כז, לד
4 - "...ושנה ראשונה היתה בכלל ואף על פי שקדמה לשלוח המרגלים לפי שמשעשו את העגל עלתה גזירה זו במחשבה אלא שהמתין להם עד שתתמלא סאתם וזהו שנאמר וביום פקדי". רש"י שם
5 - "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת" (במדבר יט, ט)- "כמו שפשע העגל שמור לדורות לפורעניות שאין לך פקודה שאין בה מפקודת העגל שנאמר וביום פקדי ופקדתי וגו', וכשם שהעגל טימא כל העוסקים בו כך פרה מטמאה כל העוסקים בה וכשם שטהרו אפרו... כך ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת", רש"י במה שהעתיק מיסודו של רבי משה הדרשן
6 - "ויבאו בני ישראל כל העדה הר ההר", במדבר כ, כב
7 - "כל העדה כולם שלמים ועומדים להכנס לארץ שלא היה אחד מאותן שנגזרה עליהם שכבר כלו מתי מדבר ואלו מאותן שכתוב בהן חים כולכם היום", רש"י
8 - כמו שאמרו חז"ל בסוף מסכת תענית- על ט"ו באב, שבו פסקו מלמות מתי מדבר
9 - אף על פי שבהמשך הפרשה מתו מן העם בנחשים השרפים, בעוון מיתת המרגלים לא מתו עוד
10 - כמו שדרשו חז"ל מרים ע"ש מורה שהייתה מורה את הנשים, ופועה זו מרים שהייתה פועה באשה
11 - "אז ישיר ישראל מכאן רמז לתחיית המתים מהתורה"- רש"י על שמות טו, א

לשון הרע על גודל מספר המשקפיים?

/ הרה"ג רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

בפרשתנו פרשת חוקת (במדבר כ"א, ז') כתוב: וַיָּבֹא הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ חָטָאנוּ כִּי דִבַּרְנוּ בה' וָבָךְ הִתְפַּלֵּל אֶל ה' וְיָסֵר מֵעָלֵינוּ אֶת הַנָּחָשׁ וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה בְּעַד הָעָם.

הסתפקתי, האם מותר לספר על אדם מסויים שיש לו מספר מאד גבוה במשקפיים, ובפרט בשידוכים והאם זה בגדר לשון הרע?

והגאון הנפלא רבי אלחנן פרינץ שליט"א, כתב לי וזה לשונו: אם מבקשים ממנו לתאר כיצד נראה הבחור המיועד לשידוך מספיק שיאמר שהלה מרכיב משקפיים, ואם לא שואלים, אין צורך לספר. ולא זכיתי להבין במציאות ימינו מה טעם יש לספר איזה מספר מרכיב במשקפיו, דהרי כיום ניתן גם במספר גדול לשים עדשות דקות, וכן ברוב המקרים ניתן לעשות ניתוח לייזר להסרת המשקפיים. וממילא אין טעם בשאלה איזה מספר יש לו במשקפיו (ומעולם לא שמעתי שמשהו פסל שידוך בגלל מספר במשקפיים).

אולם אם מיירי שאינו רואה כלל באחד מעיניו, קיימת חובה לומר, וצ"ע, האם זהו דווקא כשהדבר ניכר שאינו רואה כלל, כמבואר בשו"ת מהרש"ם (ו, קיט), או דזה אף כשאין הדבר ניכר. וע"ע בזה בשו"ת שואל ומשיב (מהדו"ת א סו"ס ג).

אגב, כיוון דכת"ר כהן, יש למימר דאין נפק"מ בגודל המספר, אלא האם לובש משקפיים. שכן אינו פשוט שכהן המרכיב משקפיו יהא רשאי לעבוד בבית המקדש (מצד מום כפי שיבואר להלן).

אף דלא שייך במשקפיים דין של ייתור בגדים, דהרי נאמר בגמרא בעירובין (קג-ד): "אמר רב יהודה בריה דרבי חייא, לא שנו אלא גמי, אבל צלצול קטן - הוי יתור בגדים. ורבי יוחנן אמר: לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים, אבל שלא במקום בגדים - לא הוי יתור בגדים. תיפוק ליה משום חציצה! בשמאל, אי נמי: בימין, ושלא במקום עבודה. ופליגא דרבא, דאמר רבא אמר רב חסדא: במקום בגדים - אפילו נימא אחת חוצצת, שלא במקום בגדים - שלש על שלש חוצצות, פחות משלש על שלש - אינן חוצצות".

ופסק הרמב"ם בהלכות כלי המקדש (י, ח): "כרך על בשרו בגד שלא במקום בגדים כגון שכרכו על אצבעו או על עקבו אם היה בו שלש אצבעות על שלש אצבעות ה"ז חוצץ ופוסל פחות מכאן אינו חוצץ, ואם היה צלצול קטן הואיל והוא חשוב בגד בפני עצמו הרי זה פוסל, ואע"פ שאין בו שלש על שלש". ועיין בכסף משנה דהרמב"ם הכריע כרבא שבגד שבו שלש על שלש אצבעות פוסל שלא במקום עבודה כגון בשמאל (משום יתור בגדים). ובמשקפיים אין בהם שלוש על שלוש אצבעות, וממילא אין לפוסלם מדין ייתור בגדים.

כמו כן, אין איסור מדין חציצה, דהרי המשקפים אינם חוצצות בין הבגד לגוף, דבזה אסרו כמובא ברמב"ם (הלכות כלי המקדש י, ו-ז), ועיי"ש בכסף משנה.

אלא דיל"ע מדין מום. הרמב"ם בהלכות ביאת המקדש (ח, ו) מנה במומים שבעין, באופן הבא: "מי שמקבץ ריסי עיניו ועוצמן מעט בשעה שרואה אור, או בשעה שהוא רוצה לדקדק בראיה, מי שראיית עינו מעורבבת עד שרואה את החדר ואת העלייה כאחת, ויודע דבר זה בעת שידבר עם חבירו ונראה כאילו הוא מסתכל באיש אחר". מום זה ניכר ע"י הבריות. ונראה דסיבת פגמן הוא

מפני שהם מומים שבגלוי. ועיין בכסף משנה דביאר דמקורו ממשנה בבכורות (ז, ג) ובגמרא (שם מד, א). וי"ע במום שכוסה כגון במשקפיים, האם עדיין פוסל. מדברי הרמב"ם (שם ח, א. ח, ט. ח, טו ועוד) שלא חילק בין מום המכוסה או הגלוי, משמע דעצם המום פוסל, אף אם ע"י הרכבת המשקפיים או עדשות מגע המום יתוקן. אולם ע"י ניתוח נראה דיהא כשר. [אגב, הדרכי משה (אבן-העזר קל, סקי"ח) כתב בשם הסדר גיטין שמהרי"ל לא רצה שבעל מום יחתום על הגט כעד. אולם י"ע בזה, דהרי אף שהרמ"א פסק זאת לעניין חליצה (קל, א), דהרי התירו לדיינים עם משקפים להיות כשרים בראיית החליצה]. וע"ע בדברי הרמב"ם בשו"ת הלכתא מאורייתא (א עמוד שצא).

וידידי הגר"מ פטרפרוינד כתב לי: "מיהו כמדומה שאין ראיה מהרמב"ם לנדו"ד, דהרמב"ם מיירי שמקבץ ריסי עיניו ועוצמן וכו', שזה גופא הוא המום. אבל מי שסתם כך יש לו קוצר ראייה ואינו מקבץ ריסי עיניו וכו', והדבר כלל אינו ניכר, אין שום ראיה מהרמב"ם שזה מום. וממילא גם מי שבלי המשקפיים היה מקבץ ריסי עיניו וכו', כיון דהשתא שיש לו משקפיים הוא לא עושה כן, א"כ אין כאן שום מום".

וחזיתי דבשו"ת דברי מלכיאל (ד, לא) כתב כי לא מצינו שיפסלו כהן מחמת חלישות ראייתו, דרק במום שבעין יש לפוסלו. אלא דהעיר דהוי כייתור בגדים ולכן לא יעבוד כהן עם משקפים. וע"ע בשבט הכהונה (רבינוביץ גליון ג' עמוד קי"ח) דהביא בשם הגר"ח קנייבסקי שכהן החובש משקפים לשפר ראייתו, אין הדבר חשיב למום, ודייק דהרמב"ם לא נקט באחד עשר המומין שבעין, מי שעיניו כהות. אולם לדינא נשאר שם בצ"ע.

אולם בשו"ת נחלת פנחס (ב, סא) כתב כי כהן עם משקפים כשר לכהונה, ואין להחשיב את המשקפים לייתור בגדים, וכן העלה בשו"ת באר שרים (ג, ב אות י. ד, מו. ו, נז). וע"ע בזה בקונטרס כליל תפארת (נדפס בסוף שו"ת באר משה ירושלימסקי ב, סד), בספר נתיב עז (עמוד נג), קובץ בית אהרן וישראל (נה עמוד עג) ובספר חישוקי חמד (סנהדרין עמוד קצד).

ואף דיל"ע לגבי עבודת כהן במקדש, מצינו דבמקרים רבים אחרים התירו לבישת המשקפים. כגון, מצינו דהתירו לכהן לראות נגעים עם משקפים כמובא בתפארת ישראל (נגעים ב, ד. בועז אות ד). וכן ראיתי לגבי דיינים עם משקפיים דהתירו להם לראות את החליצה (עיין בשו"ת שבות יעקב א, קכו). וע"ע בשו"ת הלכות קטנות (א, צט) דהתיר לקרוא בתורה עם משקפים, וכן העלה המהר"ם חביב בשו"ת קול גדול (נ). וכן מצינו דהתירו לבלנית להשגיח כשיש לה משקפים (שו"ת בית שערים יורה-דעה רפו).

ואף שלגבי שוחט פקפק בשו"ת טוב טעם ודעת (ג, פה) אם כשר לשחוט עם משקפים, וכן הלך בעקבותיו בשו"ת דברי מלכיאל (ד, לא), כבר הורה בדעת תורה (יורה-דעה א, סק"נ) דאם רואה היטב עם משקפים כשר לשחוט, וכן פסק בכף החיים (יורה-דעה א, סקקפ"ח) בשם הדרכי תשובה (יורה-דעה א, סקקצ"ג), וכן העלו דכשר לשחוט בשו"ת מהרי"ץ דושינסקי (נט), הילקוט יוסף (איסור-והיתר כרך א עמוד כ) ושו"ת הלכתא מאורייתא (א עמוד שפט). וע"ע בזה בשו"ת יביע אומר (ד אורח-חיים מ אות ד).

וע"ע בשו"ת יחוה דעת (ד, יח הערה יג) דהתיר לברך עם משקפים ברכות הראיה. ועיין באריכות בשו"ת דברי בניהו (ח עמוד פג ואילך) אי ראיה ע"י משקפים חשיבא לראיה גמורה. ומפורשים הדברים בדין ברכת החמה דאין צריך להסיר משקפיו. (עכ"ל).

שו"ת קיץ
הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שאלות מעשיות בהלכות מזוזה

(לרגל העונה החמה של מעבר הדירות בתקופת הקיץ)

שאלה: אנו מתכננים לעבור דירה אי"ה בחופשה הגדולה ומכיוון שכך יש לנו כמה שאלות בהלכות מזוזה:

א) האם כאשר ניכנס לדירה החדשה צריכים אנו לבדוק את המזוזות הקבועות בה?

ב) האם צריך לברך את הברכה על המזוזה כאשר אנו מתחילים לגור בדירה החדשה?

ג) אם אין מזוזות בדירה החדשה ואנו צריכים לקבוע את המזוזות, מתי הזמן הנכון לקבוע את המזוזות? ביום הראשון בו אנחנו מתחילים לגור בבית? כאשר כבר מתחילים להעביר את החפצים והרהיטים לדירה? או אולי אפשר לקבוע הרבה זמן לפני המעבר כאשר הדירה ריקה?

תשובה: תשובה: כדי לענות על כל השאלות הללו ושאלות נוספות יש להקדים חקירה בגדר מצוות מזוזה.

חובת הבית או חובת הגברא

האם מצוות מזוזה היא מצווה על הבית? (חובת הבית) או שהיא מצווה על הדרים בה? וודאי שהבית הוא לא גברא בר חיובא שחייב במצוות, ולכן בוודאי שהדרים בה הם אלו החייבים במצווה זו, אבל החקירה היא האם גדר מצווה זו חובה על האדם לקבוע מזוזה בבית שדרים בו, או חובה על האדם לגור בבית שיש בו מזוזה? ובנוסח ישיבתי - האם היא חובת הבית או חובת הגברא?

ונראה שנחלקו בחקירה זו רבותינו האחרונים, מהם למדו שהיא

חובת הבית ומהם למדו שהיא חובת הגברא.

והנה נראה שדעת שניים מגדולי עמודי ההוראה שהיו לעם ישראל בדורות האחרונים, ה"ה הגאון רבי עקיבא איגר והמגן אברהם שגדר מצווה זו - חובת הגברא ואבאר.

חידושיו של הגאון רבי עקיבא איגר

הנה הגאון רבי עקיבא איגר בתשובה שכתב[א] חידש שני חידושים גדולים בהלכות מזוזה, ראשית כתב שמי שנכנס לגור בבית שכבר יש בו מזוזות קבועות, יש לו לברך בתחילת הדיורים את הברכה על המזוזה (על אף שאינו קובע כעת מזוזות כלל) שהרי זו מצווה חדשה עבור הדיירים החדשים בבית, וקודם המצווה יש לברך.

עוד חידש, שגם אדם שכבר דר בביתו, אבל עזב את ביתו לימים מספר או אפילו למספר שעות, יש לו לברך שוב על המזוזה כאשר הוא חוזר שוב לביתו, שמכיוון שיצא לזמן רב הרי שהיה הפסק בקיום המצווה וממילא צריך לברך מחדש כאשר שב לדור בבית.

וכתב שדבר זה דומה למי שלובש טלית ופשט אותה על דעת שלא להתעטף בה מיד, שכאשר שב ומתעטף בה יש לו לברך מחדש[ב], וכן הדבר למי שיצא מהסוכה לעסקיו שכאשר חוזר לסוכה (ואוכל בה) מברך שוב 'לישב בסוכה' עכת"ד (אמנם חתם את דבריו ב'צריך עיון לדינא').

ומכל דבריו אלו של הגאון רבי עקיבא איגר, מבואר ברור, שלדעתו גדר מצוות מזוזה הוא חובת האדם לגור בבית שיש בו מזוזה, וכמו חובת האדם לדור בסוכה בחג הסוכות, ולכן כאשר יש הפסק בקיום המצווה (בציצית - פשוט אותה לזמן רב, בסוכה - יוצא לזמן רב מהסוכה, במזוזה - עוזב את הבית לעסקיו לזמן רב) כאשר שב אל המצווה יש לו לברך מחדש, על כל מצווה הברכה הראויה לה.

אמנם אנו אין נוהגים כן, ולא שמענו ולא ראינו מי שנוהג כן לברך מחדש על המזוזה כאשר שב לביתו לאחר שעות מספר שלא היה בביתו, ואכן הרעק"א עצמו כתב לאחר חתימת תשובה זו שלאחר זמן הזדמן לידו ספר ברכי יוסף (למרן החיד"א) ששם כתוב[ג] שמי ששוכר בית שכבר קבועות בו מזוזות אינו מברך, דלא תקנו הברכה אלא בשעת קביעת המזוזה, ולאמור לעיל יש לומר שדעת הברכי יוסף (וכן מנהג העולם) שאין מצווה זו גדרה חובה לאדם לדור בבית שיש בו מזוזה, אלא גדרה לקבוע מזוזה בבית שדרים בו, וממילא אין צורך לברך בכל פעם מחדש ולא שייך בזה היסח הדעת כאשר האדם יוצא מהדירה למספר שעות או ימים, והבן.

והנה יש להבין לדעת הרעק"א הנ"ל, אף אם נניח שיש לברך מחדש על המזוזה כאשר חוזר לביתו לאחר שעות מספר, מכל מקום איזה נוסח ברכה יברך? 'לקבוע מזוזה'? הרי כלל אינו קובע מזוזה? ואולי כוונת הרעק"א לנוסח הברכה על מצוות מזוזה המובא במגן אברהם שיובא לקמן[ד].

חידושו של המגן אברהם

המגן אברהם[ה] עסק בשאלה מדוע על המזוזה מברכים 'לקבוע מזוזה' ואילו בציצית אינו מברך 'על עשיית ציצית' או 'לעשות ציצית'? ומיישב שבמזוזה בדרך כלל כאשר הוא קובע את המזוזה הוא כבר בשעת קיום המצווה (תחילת הדיורים בבית) אך בציצית הוא קושר את החוטים עוד קודם קיום המצווה כי הוא לא לבוש בבגד בזמן הקשירה, ולכן לא תיקנו ברכת על העשייה שאינה מתבצעת בזמן קיום המצווה.

והוסיף המגן אברהם שאם באמת מדובר באופן שהוא קובע מזוזה בבית עוד קודם שדר בבית, אינו יכול לברך את הברכה בשעת הקביעה, ורק כאשר יכנס לדור בבית יברך, אך יברך בנוסח שונה - '...אשר קדשנו במצותיו וצוונו **לדור בבית שיש בו מזוזה**' עכת"ד.

וגם מדברי המגן אברהם עולה בבירור שדעתו שגדר מצוות מזוזה הוא לדור בבית שיש בו מזוזה, ומה שמברכים בדרך כלל 'לקבוע מזוזה' הוא משום שבשעת הקביעה כבר מתחילה לה המצווה, ולכן שייך לברך גם בנוסח כזה, אך אין המצווה היא הקביעה בבית אלא הדיורים בבית.

ונראה שבחקירה זו ניתן לתלות מספר שאלות נוספות בהלכות מצוות מזוזה.

האם ניתן לברך לאחר קביעת המזוזה

הנה בדרך כלל יש לברך את ברכת המצווה - 'עובר לעשייתן' כלומר קודם עשיית המצווה, אולם אם שכח ולא בירך קודם המצווה, ונזכר כעת לאחר מעשה המצווה, כתב הרמב"ם[ו] שיש לחלק בזה בין מצוות שעשייתן מתמשכת למצוות שאין עשייתן מתמשכת.

מצוות שעשייתן מתמשכת - כגון - סוכה ציצית ותפילין, יכול לברך גם לאחר הזמן המקורי של הברכה, כל זמן שהמצווה עדיין מתמשכת (התפילין או הטלית עדיין עליו).

מצוות שאין עשייתן מתמשכת - כגון - שחיטה כיסוי הדם והפרשת תרומות ומעשרות, אם לא בירך קודם קיום המצווה, לא יכול לברך לאחר מכן.

ומעתה יש לברר האם מי שלא בירך קודם קביעת המזוזה האם יוכל לברך לאחר קביעת המזוזה? האם מזוזה היא מצווה שעשייתה מתמשכת כציצית וסוכה, או כשחיטה וכיסוי הדם?[ז]

ונראה שאם גדר מצוות מזוזה הוא לקבוע מזוזה בבית שדרים בו (חובת הבית) הרי שאין זו מצווה מתמשכת ולא נוכל לברך לאחר הקביעה, אך אם המצווה היא לדור בבית שיש בו מזוזה, אם כן כל זמן שהדיורים נמשכים - עשייתה מתמשכת ויוכל לברך גם לאחר קביעת המזוזה.

ובתשובות הגאון רבי עקיבא איגר מבואר שדעת שניתן לברך לאחר קביעת המזוזה, והדברים תואמים לשיטתו בגדר מצווה זו כפי שהתבאר לעיל מתוך תשובה אחרת שכתב.

האם ניתן לקבוע מזוזה בבית קודם תחילת הדיורים בבית

עוד יש לתלות בחקירה זו שאלה נוספת - האם ניתן לקבוע מזוזה בבית קודם תחילת הדיורים, או שיש בזה משום 'תעשה ולא מן העשוי'.

אם גדר המצווה הוא לקבוע מזוזה בבית שגרים בו (חובת הבית) אם כן כל זמן שעוד לא גרים בבית עוד לא הגיע זמן החיוב, וקביעת המזוזה קודם הדיורים הוי כקביעה בזמן פטור, ויש בזה משום 'תעשה ולא מן העשוי', אולם אם גדר המצווה הוא לגור בבית שיש בו מזוזה, יש לומר שאין מניעה לקבוע את המזוזה קודם הדיורים, שאין גדר המצווה כלל על הבית, אלא קודם ביאת האדם לדור

בבית יש לו לדאוג שיהיה בבית מזוזה בזמן תחילת הדיורים.

ואכן במגן אברהם מבואר להדיא שאין מניעה לקבוע מזוזה קודם תחילת הדיורים בבית, ודבריו עולים בקנה אחד עם שיטתו בגדר מצוות מזוזה שהתבארה לעיל.

ומעתה באשר למענה לשאלות השואל:

נראה שמאחר ואין אנו נוהגים כרעק"א, ואין אנו מברכים אלא רק בשעת קביעת המזוזה, ולא שמענו מי שיברך את נוסח הברכה המובא במגן אברהם - 'לדור בבית שיש בו מזוזה', כנראה שאנו נוקטים להלכה שגדר מצוות המזוזה הוא לקבוע מזוזה בבית שדרים בו.

ולכן אין לברך ברכה זו לאחר קביעת המזוזה, וכן יש להקפיד לקבוע את המזוזה רק בתחילת הדיורים ולא קודם לכן, ואם מגיע לבית שכבר יש בו מזוזות קבועות, אינו מברך ברכה על המזוזה.

אולם אם מסיר את המזוזות לבדיקה כאשר עובר לגור בדירה או קודם לכן, כאשר שב וקובע אותם בתחילת הדיורים בבית זה, נראה שיכול לברך ברכה זו, מאחר ובכל מקרה יש דעות בפוסקים שמי שנוטל את המזוזה לבדיקה יש לו לשוב ולברך כאשר קובע את המזוזות מחדש (אף אם נמצאות כשרות) ובלאו הכי - יש כאן מצווה חדשה, ושעת קביעת מזוזה - ויכול וצריך לברך.

באשר לשאלה אם יש לבדוק את המזוזות כאשר נכנסים לדירה החדשה - הנה אם הדיירים הקודמים הם יהודים יראי שמיים, ואומרים הם לכם כי המזוזות כשרות ונלקחו לבדיקה לפני זמן לא רב (פחות משלוש שנים ומחצה - שהרי שיש לבדוק מזוזות פעמיים בשבע שנים) מעיקר הדין אין צורך לבדוק את המזוזות.

אולם אם אין הדבר כך, בוודאי צריך לוודא קודם תחילת ביאתו לבית שהמזוזות כשרות הם, ושבכל הפתחים המחויבים ישנה מזוזה.

ומצוי מאוד שאנשים שעוברים דירה דואגים לאלף ואחד עניינים טכניים בבית, ומשקיעים כסף רב בשיפוץ וכדומה, אך את עניין המזוזות - זונחים, ואין הדבר נכון כלל ועיקר.

ובאשר לזמן הנכון לקביעת המזוזה - הנה יש לקבוע את המזוזות בתחילת הדיורים בבית, ולא נכון מה שנוהגים רבים לדחות את מעמד קביעת המזוזות לזמן חנוכת הבית שעורכים לאחר תקופה לא קטנה, אלא יש לקבוע את המזוזה מיד בתחילת הדיורים בבית, וכמו כן אינו נכון מה שנוהגים רבים לקבוע רק מזוזה אחת בפתח הבית, ואת שאר המזוזות משאירים לטיפול בתקופה מאוחרת יותר, שאין הדבר נכון וכל חדר חייב במזוזה בפני עצמו[ח].

ובגדר 'תחילת דיורים' הנה אם מתחילים להעביר חפצים לדירה ימים מספר עוד קודם המעבר לדירה (מצוי בזוגות צעירים קודם החתונה) יש מהפוסקים שנקטו שכבר אז הבית חייב במזוזה, ויש חולקים, ויש שהציעו לאכול סעודה אחת בבית כדי שכבר ייחשב כתחילת דיורים ויוכלו לקבוע מזוזה אז ולצאת מהספק.

יישוב טוב והצלחה רבה ברוחניות ובגשמיות!

א - שו"ת רעק"א מהדורה קמא סימן ט'.
ב - עיין ברמ"א שו"ע או"ח סימן ח' סעיף י"ד.
ג - ברכי יוסף אורח חיים סימן י"ט.
ד - כן כתב הפתחי תשובה לשו"ע יו"ד סימן רצ"א ס"ק ד'.
ה - הלכות ציצית סימן י"ט ס"ק א'.
ו - הלכות ברכות פרק י"א הלכה ה' והלכה ו'.
ז - עיין שו"ת תבואות שמש חלק יו"ד סימן צ"ו שנקט שאין מזוזה נחשבת כמצווה שעשייתה מתמשכת, ובשו"ת יבי"א חלק ח' יורה דעה סימן כ"ז חלק עליו.
ח - עיין מש"כ בשו"ת בסוד שיח חלק א' סוף סימן י'.

סיפור לשבת

הגר"ע יוסף: גאון בהתמדה

בתלמוד תורה, עת השתובבו חבריו ופרקו את מרצם במשחקים, היה הילד עובדיה יוסף יושב ושוקד על תלמודו. אך הוא לא הסתפק בזאת, רצונו היה שגם אחרים יתעלו בתורה, והיה מושך עמו מדי פעם את אחד החברים מתוך משחקיו, ומעודדו לחזור איתו על הנלמד בכיתה.

בגיל 12 החל מרן ללמוד בישיבת "פורת יוסף" בעיר העתיקה בירושלים. במשך 12 שנים רצופות שם לילות כימים ללימוד הש"ס והפוסקים, ולא ביטל מזמנו אפילו שנייה אחת. סיפר מרן זצ"ל, כי את בקיאותו בתנ"ך "אשר היה יודע בעל פה כידוע" רכש בחמש דקות של ההפסקה בין סדר הלימוד לתפילת מנחה... חבריו באותם הימים מספרים, שאף בזמן הארוחות היה מקפיד להביא איתו דף גמרא, והיה לומד בזמן הארוחות. לעיתים תכופות היה עושה סיום מסכת, סיום מיוחד על הלימוד שלמד תוך כדי הארוחות.

ובלכתך בדרך

הגאון הגדול הרב בן ציון אבא שאול זצ"ל, ומרן הגר"ע יוסף זצ"ל, היו צועדים רגלית בכל בוקר מביתם שבשכונת בית ישראל אל הישיבה בעיר העתיקה, וגם חוזרים רגלית מהישיבה לביתם. כל הדרך היו הם משננים את לימודם,

המשך בעמוד הבא...

ובכל יום היו מספיקים לשנן דף גמרא בהלוך ודף גמרא בחזור...

כמו כן מספר הרה"ג שלום כהן שליט"א, ראש ישיבת פורת יוסף: "אני זוכר את מרן זצ"ל בנערותו, הולך בשוק הערבים וגמרא בידו, היה מסתכל כמה שורות בספר, ואחר כך חוזר עליהם בעל פה, שוב מעיין בספר וחוזר על זה בעל פה...".

סיפר לי שכנו של מרן בתקופה שהיה אברך צעיר, שכאשר מרן היה ממתין לאוטובוס (קו 3) הוא היה שקוע בריכוז עצום בספר שבידו, ואף לא היה מרגיש שהאוטובוס הגיע לתחנה. נהגי האוטובוס הכירוהו והיו צופרים לו בהגיעם לתחנה. וגם כשהיה מאכיל את ילדיו, היה מניח ספר פתוח על השיש, מסתכל בספר, ניגש לילדיו להאכיל אותם, שוב רץ לעיין בספר, וממשיך להאכיל את ילדיו.

וכך סיפר מרן בערוב ימיו: "כשהייתי צעיר, הייתי בא כל ליל שבת אחרי התפילה לעשות קידוש. עד שמסדרים ועד שיושבים, היתה לי גמרא ביד והייתי גומר עמוד, שני עמודים, שלושה עמודים, כמה שיכול, בינתיים עד שיגידו 'שלום עליכם' 'אשת חיל מי ימצא', הייתי גומר עמוד ועוד עמוד, גמרות שלמות גמרתי בצורה הזאת".

לימוד לאור הירח

באחד הלילות איחר הנער הרך להגיע לבית הוריו, ולא שמעו בני הבית את דפיקותיו. התיישב הנער על מדרגת החצר, ולאור הלבנה שהייתה במלואה שינן את תלמודו עד לאור הבוקר...

כאשר העוני היה רב בבית, רצה האב שגם בנו עובדיה יעזור לו לפרנס את המשפחה, נתן לו שק סוכר והניחו בשוק למכור את הסוכר. בלילה חזר העילוי עם שק ריק. שאלו אביו: "והיכן הכסף?", ענה הבחור המתמיד: "אני ישבתי ולמדתי, ולא שמתי לב מי בא ולקח את הסוכר". ראה האב שאין בנו עובדיה מתאים לעבודה, עזבו לנפשו והניחו ללמוד תורה כחפצו.

באחד הימים עברה הישיבה ללמוד בבית הכנסת "סילוורה", בגלל פרעות הערבים. בימים טרופים אלו עשו הבחורים לעצמם חופשה ל־10 ימים. אך מרן זצ"ל לא היה אצלו מושג של נופש כלל וכלל בכל ימי חייו, ולכן הוא נשאר לבדו בבית הכנסת, והחל ללמוד בהתמדה רבה מסכת בבא קמא, כאשר חזרו הבחורים מחופשתם, מצאוהו אוחז כבר בדף צ"ט. כך ניצל את זמנו עד שהספיק ללמוד 98 דפי גמרא בימים מועטים...

שבת בספרייה

ביום שישי נהג מרן זצ"ל לקום באשמורת הבוקר כדי להתפלל עם הנץ החמה, לאחר התפילה היה מסתגר בספרייה הממוקמת בבית הכנסת "שושנים לדוד", שבשכונת בית ישראל בירושלים, והיה לומד ספרי שאלות ותשובות (שו"ת) בהלכה ברציפות, במשך כל שעות היום עד לכניסת השבת. גבאי בית הכנסת שחשש שמא יקח הבחור הצעיר מן הספרים יקרי הערך לביתו, סירב להרשות לו לשבת בספרייה שעות רבות כל כך, ורק לאחר הפצרות מרובות נעתר לבקשתו, בתנאי שהוא (הגבאי) ינעל את דלת הספרייה מבחוץ, וסמוך לכניסת השבת יפתח לו את הדלת, כדי שיצא לקבלת שבת ולתפילת ערבית. ביום שישי אחד שכח הגבאי את הבחור היושב ולומד בספרייה, ולא פתח את הדלת בכניסת השבת. באותו יום, היה גם השקדן הצעיר שקוע בתשובה מעניינת, עד שלא הבחין שכבר נכנסה השבת. בנתיים כבר הציבור התפלל ערבית והלך לביתו. כשהבחין הצעיר בכך, החל דופק בחזקה על הדלת במשך שעה ארוכה, עד שקול הדפיקות הגיעו לאוזני השכנים, שהלכו מיד לביתו של הגבאי, שבא במרוצה ופתח את הדלת לעילוי הצעיר, ובפיו בקשת סליחה על כך ששכח לפתוח את הדלת. בעקבות מאורע זה החליטה הנהלת בית הכנסת, שלא לנעול יותר את דלת הספרייה בפני העילוי הצעיר, והותר לו להיכנס לשם בכל עת שיחפוץ.

ספר בהשאלה ליומיים

שח מוכר ספרים בחנות ותיקה לספרי קודש בירושלים: "לפני שנים רבות בא אלי נער צעיר, וביקש ממני ספר יקר ערך שלא היה מצוי כל כך בחנויות הספרים. כששמע את מחירו הגבוה של הספר, וראה שאין בכוחו לשלם מחיר זה, ביקש ממני להשאיל לו את הספר ליומיים, הסכמתי לכך. לאחר יומיים השיב לי את הספר, ומאז היה עושה כן לעתים קרובות, היה משאיל ממני ספרים, ומחזיר אותם כעבור יומיים. פעם אחת כשהחזיר לי את אחד הספרים שאלתיו: "מה אתה כבר יכול לעשות בספר במשך יומיים?". השיב לי אותו הנער: "כיוון שאיני יכול לקנותו, והספר נחוץ לי מאד, ישבתי במשך יומיים אלו ולמדתי את כל הספר בעל פה מתחילתו ועד סופו, עכשיו שהספר מונח בראשי, שוב איני זקוק לספר". סיים אותו מוכר ספרים את סיפורו: "אותו נער לא היה אחר אלא העילוי של ישיבת "פורת יוסף" באותם הימים, אשר לימים נעשה לאחד מגדולי הדור, הלא הוא הגאון מרן רבינו עובדיה יוסף...".

לימוד בזמנים מיוחדים

התמדתו של מרן זצ"ל אינה יודעת זמנים: מעניין לראות בספריו את התאריכים והזמנים לכתיבת התשובות. כך למשל, אנו מוצאים בשו"ת יביע אומר (ח"ז סימן נד) תשובה שנכתבה ב"מוצאי יום הכיפורים תשמ"ח", זמן שכולם עייפים מהצום והתפילות, והולכים לנוח, ומרן זצ"ל ללא ספק היה עייף שבעתיים במוצאי כיפור, כיוון שהיה רגיל להוריד דמעות כנחל בתפילות ווידוי יום הכיפורים, אך הוא לא הלך לנוח, אלא ישב וכתב תשובה בהלכה.

המשך בעמוד הבא...

מתוך עיון בפרוטוקולים אשר בבית הדין בפתח תקווה, מהתקופה בה מרן זצ"ל היה חבר בית הדין שם, הבחין הראשון לציון, הרה"ג משה שלמה עמאר שליט"א, שמרן עסק בענייני בית הדין בזמנים לא זמנים. הרב מצא שם פרוטוקול הנושא את התאריך "יום חמישי, י"ג ניסן", בפרוטוקול מתואר, שביום זה הגיעו בני זוג להתגרש. אין ספק, שדיין אחר היה דוחה את הדיון עד לאחר הפסח, שהרי בלילה עורכים בדיקת חמץ, ולמחרת, זה ערב שבת וערב פסח וההכנות רבות. אבל כשהבחין מרן זצ"ל שהעניין דחוף, ויפה שעה אחת קודם לסדר את הגירושין, כתב החלטה בכתב ידו, להזמין למחרת את הצדדים עם העדים לבירור השמות. ואכן למחרת, ערב שבת וערב פסח, הגיע מרן זצ"ל לבדו לבית הדין, ערך הסכם גירושין בין בני הזוג, קיבל את העדים לבירור השמות, וסידר להם את הגט. בהיות ו"הספרא דדיינא" (כותב הפרוטוקולים) לא היה ביום זה, מרן כתב את הפרוטוקול בכתב ידו. מתוך הפרוטוקול נראה, שמרן זצ"ל לא עזב את בית הדין לפני השעה שלש־ארבע אחר הצהריים...

מעניין לעניין באותו עניין נציין, כי פעם בא יהודי בערב חג הפסח בשעות הצהריים לביתו של מרן זצ"ל, בזמן שההכנות רבות לעריכת ליל הסדר וטיפול בילדים, וראהו שקוע בתלמודו, ועשרות ספרים פתוחים לפניו. הגיב אותו האיש בהתפעלות: "איך אפשר ללמוד בשעה כזו?!". נענה מרן והשיב לו: "מה אתה מתפעל ממני? עליך להתפעל מהרבנית, שמוכנה ליטול על עצמה את כל עול הבית, ולאפשר לי ללמוד בלי הפרעה!". שלי ושלכם שלה הוא. ■

שביבים / שאול שיף

שאלת חלום של תוספות יום טוב

/ הרה"ג רבי מנשה ישראל רייזמן שליט"א

נודע שהתוספות יו"ט עשה שאלת חלום אחר הצרות והשמדות בשנת ת"ח ת"ט, ונתגלה לו שמדת הדין היתה משום זלזול כבוד בית הכנסת, שהיו מדברים דברי חולין בעת התפילה. ועשו תקנה חמורה בועד מי שברך למי ששומר פיו ולשונו שלא לדבר בעת יארבע הארצות לשמור על קדושת בית הכנסת, ותקנו התפילה. וכותבי העתים כתבו שהטעם שבאותה תקופה היתה חולשה בכבוד בית הכנסת, כי באותם השנים הכניסה הממלכה הפולנית את היהודים להיות חלק מהפוליטיקה, לפני כן היה היהודי יושב בצד ולא מתערב בהנהגת המלוכה, אך כיון שנטלו חלק בפוליטיקה, החלו לפטפט על כך בבית הכנסת בין גברא לגברא, וכך הפך הבית מדרש לבית פוליטיקה, ועי"ז היתה מדת הדין מתוחה. ואם אב אני, איה כבודי, כי יוביארו רבותינו הקי שהסיבה שהקב"ה מקפיד על כבוד בית הכנסת, וכדכתיב הוא שלח אותנו לגלות בין האומות, והוא מאד משתוקק להשיב אותנו לבית המקדש, והוא בוחן אותנו אם נזכה לקיים מצות מורא מקדש בבית המקדש, ובזאת יבחנו אם יכולים לשמור על קדושת בית הכנסת ובית המדרש, עפ"ז הוא בודק אם אנו ראויים כבר לבית המקדש. לכן אם רואה שהבית כנסת נראה במצב שאינו מלא בכבוד הי, נתעורר צער כפול על הגלות, ונחרבו הקהילות, כדי לבנות את הקהילה מחדש, שכל זמן שהקהילה הקודמת קיימת, הנכד רואה איך שהסבא והאבא מדברים באמצע התפילה, איך תתחדש מסורה חדשה שאין מדברים באמצע התפילה. עבר עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתרי, ומה נעשה יהמגיד הגי"מ רבי יעקב גלינסקי היה אומר בדרשותיו כשעובר על העבירה פעם שלישית? נעשית לו כמצוה... הקב"ה בוכה בכל יום, אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי, וכשאומרים יהא אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך', וביאר התוסי יו"ט ישמיה רבא בבית הכנסת כראוי, אומר הקב"ה שכשהקב"ה רואה שמכבדים את בית הכנסת כראוי ועונים יהא שמיה רבא, אזי רואה שעמדנו במבחן ותיכף יבנה ביהמ"ק ונקלס אותו בביתו כך, אך אם רואה הפוך ח"ו, ויסף עוד להניחו במדבר. רח"ל. חלונות בית הכנסת היו גבוהים מקומת אדם, שלא יוכל להסתכל החוצה, וכן נזהרו הרבה שלא להסיח דעת מכונת התפילה והנה אי בשו"ע או"ח סי' צ' סעיף כ"ג הלכה פסוקה שבבית הכנסת אסור לעשות שום דבר שמסיח דעתו של האדם מכונת התפילה, אסור לתלות תמונות על הקיר שזה מושך את העין, ופותחים חלונות כנגד השמים לכוון לבו לאביו שבשמים. וכתב המגי"א שיש קהילות שנהגו לצבוע החלונות בגוון תכלת, שיזכיר את השמים וכסא הכבוד, והיושב על הכסא שאליו מתפללים. וכמ"ש וראיתם אותו וזכרתם. וכן נהג כ"ק מהר"ש מבעלזא כשבנה בית הכנסת בבעלזא, צוה לצבוע התקרה בגוון תכלת שייראה כשמים עם עננים. ובבתי כנסיות שבנו בדורות הקודמים בחו"ל אין החלונות אלא למעלה מגובה קומת האדם הרבה, שלא יוכל להסתכל מחוץ לחלון ותתבלבל תפילתו. התחילו החלונות הרבה יותר גבוה מקומת האדם, רק לראות את השמים. ולכן נהגו שבית הכנסת יורד קומה מתחת לפני הקרקע, שהחלונות יצאו גבוה יותר מקומת אדם, וכן רואים במזיבוז סמוך לבית המדרש של מרן הבעש"ט ז"ע עדיין נמצא המקום שעמד עליו בית המדרש של הב"ח בהיותו אב"ד מעזיבוז, קרקע בית הכנסת נמוכה בהרבה הרבה מגובה הרחוב. כדי שהחלונות יתחילו הרבה יותר גבוה מקומת האדם. שלא יסיח דעתו בהסתכלותו מחוץ לחלונות, וכן הוא בבית המדרש של המהר"ל בפראג. אין חלונות בגובה אדם, וכן

בלנצהוט בבית מדרשו של החוזה זיי"ע. מכל זה למדנו שאסור שיהיה בבית המדרש דבר שמסיח דעת האדם, וצריך הרבה לחזק ולהוסיף על היראה כיון שהוא מקום שרגילים שם לבא מדי יום בוקר וערב. זעקה גדולה ומרה לתקן בכל בית הכנסת שאין מכניסים עלונים רק לאחר התפילה ותיתי ליה להרהי"ח השלם רבי יעקב גרשון בנדיקט שליטי"א תלמיד הגהי"ק מערלוי זצוקי"ל שהוציא כעת לאור עולם קונטרס בהסכמת גדולי ישראל לחזק ענין חשוב שצריך תיקון ובדק הבית. וברצוני להאריך בענין זה שהדבר כואב מאד בדורינו, בי"ה בענין דיבור בעת התפילה כבר נעשה תיקון ושיפור גדול בשנים מסיחי דעתי על השולחנות בשעת התפילה, באופן נורא ואיום, כאילו יהאחרונות, אך מאידך יש כי"כ הרבה נלקחת הבחירה של האדם שלא יוכל להתפלל בכוונה אפילו אם הוא רוצה. אם בשוי"ע נפסק שאין עושים ציורים על קירות בית המדרש שלא להסיח דעת מהתפילה, איך מחלקים עלונים על שלחנות המתפללים עם תמונות מכל העולם כולו, אין לך שולחן בשטיבל שאין צדיקי הדור מונחים עליו, [אולי לקיים דברי החתי"ם שיש להתפלל בדי אמותיו של הצדיק שיוכל לכוון בתפילתו...] ולאו דווקא תמונות וציורים, אלא אף עלונים של דברי תורה, הרי מושכים את העין ומסיחים את הדעת מכונת התפילה. שערי המלך ובו ליקוט מכל גדולי ישראל להזהיר ולהזהר להתרחק יועל זה כתב קונטרס שלם בשם מקריאת עלונים תורניים באמצע התפילה. בשלמא מה שנכנסים מחשבות זרות בעת התפילה, הרי זה תעסוקהי בעת ינסיון שהקבי"ה מנסה אותו, אך ללכת לכתחילה וללקט עשרות עלונים בחיקו שיהיה לו התפילה, הרי זה מעשה בידיים להסיח דעתו בתפילה. איך יכנים תיבות התפילה בתחיבה בין עלון לעלון. לפני חמש שש שנים, היה לנו נסיון של צלצולי הפלאפונים באמצע שמונה עשרה, בי"ה שנתעוררו בני ישראל נגד הנגע הרע הזה, וכמעט שכבר לא שומעים צלצולי פלאפונים באמצע התפילה. מה עשה הבעל דבר, לקח את עצמו לבלבל אותנו בתפילות יום השבת הקי בבית המדרש, עמדו וראו כמה אנשים מעיינים בעלונים באמצע חזרת השי"ץ, צריכים מאוד מאוד לחזק את הגבאים שלא יתנו כלל להכנים עלונים תורניים בבית המדרש קודם התפילה, אם ירצו, יחלקו לאחר התפילה. חזרת הש"ץ הרבה יותר גבוה מתפילת לחש, ובו עיקר קבלת התפילות ונזכיר כמה פנינים ממה שליקט בקונטרס הני"ל. כתב הבן איש חי בפרשת תרומה, [מדברי האריזי"ל בשער הכוונות] הטעם שתקנו חזי"ל לומר חזרת השי"ץ אחר התפילה, מעיקרא היה זה להוציא ידי חובתו מי שאינו בקי, אך בימינו אין הטעם הזה, שהכל בקיאין והכל מתפללים תפילת לחש, עד שבא האריזי"ל וגילה לנו סוד הדברים, שבתפילת לחש מתקנים יחוד בעולם אחד, ובחזרת השי"ץ מתקנים יחוד בעולם הרבה יותר גבוה מבתפילת לחש, כי בתפילת לחש אסור להרים קול, שעדיין הוא עומד במקום סמוך להיכלות, שלא ישמעו המקטרגים, וע"פ קבלה צריך לומר התפילה בלחש ממש שאפילו הוא עצמו לא ישמע הגה היוצא מפיו. אך בעת חזרת השי"ץ אנו עולים לעולם הרבה יותר גבוה ששם שאין פחד מאחיזת הקליפות כלל, לכן אומרים בקול רם. וכתב האריזי"ל שבתפילת חזרת השי"ץ יכולים לפעול ישועה הרבה יותר בנקל מבתפילת לחש.

והנה אנו יודעים שיש הרבה חולי ישראל שמצפים בכל עת ובכל שעה לרפואת גוף ונפש, והרי בחזרת הן אי"ל כביר לא ימאס תפילת רבים, וכמי"ש יהשי"ץ אנו יכולים לפעול הרבה יותר מבתפילת לחש, כדכתיב החתי"ם בשוית בחלק האחרון סיי די והי שעיקר התפילה בציבור אינו אלא בחזרת השי"ץ. והחזן צריך לבדוק לפני שמתחיל אם יש לו מנין, אך לא בדק אם המנין הזה לא יוציאו את העלון ויעיינו בעלון בחזרת השי"ץ, אפילו לו יהא שיכוונו בסוף הברכה ויאמרו אמן בקול, הרי צריכים הם לכוון כל מלה היוצאת מפי השי"ץ. ואי"כ צריך החזן לבדוק אם יש לו תשעה עונים בלי עלונים, ואם חי"ו כן עיין בעלון בברכת רפאנו, הרי בסיבה רחוקה יש כאן מעשה אכזריות כלפי החולים שלא נתרפאו שהיו יכולים להתרפאות עיי"י ברכת רפאנו בתפילת רבים שבחזרת השי"ץ. האריזי"ל נהג לעמוד בחזרת השי"ץ בעיניים עצומות מהחל עד כלה, לא לזוז ולא לרמז ולא לקרוא שום דברי תורה, בלי שום שינוי מתפילת לחש, ועוד יתרה מזאת. וכתבו האחרונים שבחזרת השי"ץ וקדיש אסור אפילו להרהר בדברי תורה. ועל זאת צריך הרבה חיזוק. הלומד בעת התפילה כחוטף חכמה ותאבד מן העולם שנו רבותינו שני יעוד כתב שם בשם הגי"מ רחי"ק שליטי"א על דברי המדרש במדבר רבה פרשת בלק: חכמים עמדו בעולם אחד מישראל ואחד מעובדי כוכבים אחיתופל מישראל ובלעם מאומות העולם ושניהם נאבדו מן העולם וכו', למה, שלא היה מתנתן מן הקבי"ה אלא חוטפין אותה להם'. וקשה וכי אפשר לחטוף חכמה מהקבי"ה, והרי הוא יתי' יהיב חכמתא לחכימין? יגעת ומצאת תאמין, יגעת ולא מצאת אל יוביאר הגרחי"ק [טעמא דקרא סי"פ בלק] עי"פ מה שאמרו חזי"ל תאמין', וקשה והרי אנו רואים בעינינו אנשים שיגעים ולא מצאו. איך לא נאמין מה שרואים בעינינו? אלא שזה נאמר רק כשאדם יגע בתורה כרצון הי', אדם שעוסק בדברי תורה בשעה שאסור, למשל באמצע בתפילה וחזרת השי"ץ וקדיש, הרי זה כחוטף חכמה לעצמו, זה לא נכלל בנתינת החכמה מאת הי'. כל הידיעות שקנה אדם בתורה בשעת התפילה, נאבדים מן העולם. ואין להם שום השפעה לטובה על האדם. חכמה גנובה, ואין זה בכלל מתנת החכמה מהקבי"ה. הקב"ה בוכה על מי שלומד בעת התפילה עוד כתב הגרחי"ק בספרו ארחות יושר לבאר בזה דברי הגמי במסי חגיגה דף הי', שלשה הקבי"ה בוכה עליהם, על שאי אפשר לו לעסוק בתורה ועוסק, ועל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, והכל תמהין מה לו להקבי"ה לבכות כביכול על מי שאי אפשר לו לעסוק בתורה ועוסק, אדרבה הרי יש לו נחת גדול ממנו? אלא אי יעלינו לשבחי', שזה בבחינת ישמדובר על כל העלונים התורניים שנקראים בבתי כנסיות מיאדון עולמי עד אפשר לו לעסוק בתורהי שאין עתה זמן תורה כלל, והוא חוטף וקורא באמצע התפילה, הקבי"ה בוכה עליו. וראויים הדברים למי שאמרם, שהוא שליטי"א מספיק בי"ה ללמוד זי דפי גמרא בכל יום, ועוד הרבה הרבה חלקי תורה, מבלי ללמוד עלוני תורה באמצע התפילה, הרי שאפשר להיות תי"ח גם בלי יצר העלונים. שזה מצער את הקבי"ה והוא בוכה עליו, כי הוא יתי' מצפה לתפילותנו. וגם זה נכלל בימורא מקדשי. מעיין בעלון באמצע לכה דודי, דומה לחתן העומד תחת החופה ומעיין בעלון וכתב לו בהסכמה לספרו הגהי"צ מורינו רבי משה סופר מערלוי שליטי"א, שיש לו לעורר עוד כעניין הזה רבי חנינא מיעטף וקאי אפניא דמעלי יגבי מה שנפרץ בתפילת קבלת שבת, ע"פ משי"כ בגמי שבת דף קיט שבתא אמר בואו ונצא לקראת שבת המלכה רבי ינאי לביש מאניה מעלי שבת ואמר בואי כלה בואי כלהי', וכן כתב הרמבים שקבלת שבת צריך להיות כמו חתן היוצא לקראת כלה. נתאר לעצמנו חתן עומד תחת חופתו, ורגע לפני שהכלה נכנסת לחופה עם השושבינין, הוא מוציא עלון תורני ומעיין, וכן כשהיא מקפת הרי אתי', וישוב לעיין בעלון. יסביבו זי פעמים, גם יעיין בעלון, אחי"כ יאמר והרי מנהג קבלת שבת מהאמוראים נדמה ממש בלשונותיהם לעמידת החתן והמתנתו אל הכלה שבוא תבוא,

ויש לצערינו ולבושתינו בבתי הכנסת בדורינו רפיון נורא בענין זה, מבהיל על הרעיון איך נראה הילכה דודי שלנו, הרי עומדים כעת לקבל פני שבת מלכתא, היש לך זלזול גדול מזה שבשעת קבלת שבת מעיינים בעלון, ואם יש לו תירוץ שהוא מסתכל לראות איזה וואַרט יפה לומר לילדים בסעודת ליל שבת, הרי הוואַרט הזה לא יוכל להשפיע לטובה על הילדים, שהיא כחוטף את החכמה, כדברי המדרש הנ"ל, אוי לאותה בושה או לאותה כלימה.

כפית טשולנט הביאה ישועות

העיירה זוועהיל. גוי שיכור הריח את ניחוחות הטשולנט היהודי מבעד לחלון בית. התפרץ פנימה וכיבד את עצמו בסעודת מלכים, בעוד בעלי הבית שוהים בתפילה בבית הכנסת. לפתע נשמעו רשרושים. זינק הגוי לכיוון הדלת עם פה מלא, וכיוון שנתקל בבעל הבית נבהל, והאוכל נתקע לו בקנה. עיניו התעגלו בבעתה והוא נפל על הארץ שדוד, מת.

היהודי בעל הבית התחלחל מפחד. סיפורי עלילות הדם צפו ועלו במוחו. ועוד מעט ימציאו הנוצרים שיהודים משתמשים בדם לבישול חמין...

כל עוד נשמתו באפו רץ לאדמו"ר רבי שלמה מזוועהיל זצ"ל ועדכן אותו על חומרת המצב. "אני לא רבי", השיב רבי שלמה ופרש את כפות ידיו בתנועה של 'מה אני יכול לעשות'.

"במחילה", העז היהודי, "זה לא זמן מתאים לסלסולי ענווה".

נכנע הרבי ואמר: "שוב לביתך, תניח כפית טשולנט בפיו של הגוי ותראה ישועות".

מיהר היהודי הביתה, עשה כמצווה עליו, והגוי פשוט קם והלך. הנס שהתרחש לנגד עיניו לא נתן לו מנוח, החליט לעקוב אחר הגוי ולראות מה ילד יום.

הגוי צעד לכיוון ביתו, בעוד היהודי מתצפת עליו ממרחק. "איפה היית?" צרחה עליו אשתו כשהגיע, בתוספת קללה הגונה. "אני לא מרגיש טוב, תכיני לי כוס תה", התחנן. והיא בשלה: "כוס תה?! אתה שיכור! נעלמת לכמה שעות! אמרתי לך להפסיק לשתות! כוס תה אתה רוצה?! קח כוס!" - ותוך כדי כך השליכה כוס זכוכית לכיוון ראשו.

הכוס פגעה בול. הוא נפל שדוד. מת.

ואז קלט היהודי: רבי שלמה לא פעל שהגוי ישוב לחיים, אלא שהוא ימות בבית שלו ולא בבית שלי!

בסיפור הזה נזכר אברך שנתקע עם רכבו בכביש ירושלים-ת"א יחד עם בתו ונכדיו הקטנטנים. הוא היה בדרכו מבית שמש לירושלים, ומיד כשהשתלב בכביש כבה המנוע. שיחק עם מפתחות ההתנעה, נעל את הרכב עם השלט ופתח שוב, אך אין קול ואין קשב, וגם אין שום הסבר לתקלה הפתאומית.

הוא נתקע בנתיב השמאלי והנהגים שמאחוריו פרצו בצפירות רמות. משאיות דוהרות ונהגי מוניות עצבניים עקפו אותו מימין. גם המכונאי אליו התקשר לא הצליח לחלץ אותו דרך הטלפון.

בחלוף כמחצית השעה נזכר שהתחייב סכום לצדקה ולא פרע אותו. שלושים ושישה שקלים בסך הכל, אך מי יודע?...

בדיוק אז נזכר בסיפור שהתרחש בזוועהיל ואמר: "ריבונו של עולם, אני מבין שמגיע לי עונש, אבל דווקא פה?... אני מתחייב לפרוע את החוב לצדקה ברגע הראשון שזה יתאפשר, ואף להכפיל את הסכום. אין לי פה את רבי שלומק"ה זוועהילר, אבל יש לי פה אותך, ואני מבקש - לא באמצע האוטוסטראדה..."

נכנס לרכב, התניע כרגיל. הכל פעל כשורה, כולל המזגן, ללא כל רעש, רעידות או רשרושים. עלה הביתה בלב שמח, וכאשר כל הנכדים והפקלאות נחו בשלום, ירד לבד לרכב.

המנוע לא פעל –

('איש לרעהו')

(אם לא היה כותב השורות מכיר אישית את המספר, משוכנע היה שמדובר במעשה שלא היה. אך במכירי קאמינא, ת"ח שיושב על התורה ועל העבודה עשרות בשנים ועולם הדמיון רחוק ממנו). ■

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות
והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי